

„EDINOST“

izhaja dvakrat na teden, vsako sredo in soboto ob 1. uri popoldne.

„Edinost“ stane:

za vse leto gl. 6.—; izven Avst. 9.— gl.
za polu leta „ 3.— „ 4.50
za četrt leta „ 1.50; „ 2.25
Posamične številke se dobivajo v prodajnicah tobaka v Trstu po 2 nov. v Gorici in v Ajdovščini po 4 nov.
Na naročbe brez priložene naročilnice se upravnštvo ne ostra.

EDINOST

Oglas in ostanila se računajo po 8 nov. vrnica v petitu; za naslove s debelimi črkami se plačuje prostor, kolikor bi ga obseglo navadnih vrstic.
Poslana javna sodbala, ostanila itd. se računajo po pogodbi.

Vsi dopisi se pošiljajo uredništvu Piasza Caserma št. 2. Vsako pismo mora biti frankovano ker ne frankovana se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.

Naročilnico, reklamacije in inserate prejema upravništvo Piasza Caserma št. 2. Odprte reklamacije o proste poštnine.

Glasilo slovenskega političnega društva za Primorsko.

V edincost je medr.

Vabilo na naročbo.

Ob koncu četrtega četrletja vabimo svoje naročnike, da sedaj ponové svojo naročbo za nadalje in da skušajo nam pridobiti novih naročnikov. Časi so resni, in napočila je doba, ko narod slovenski krvavo potrebuje neodvisnih glasil, zahtevajočih prava naša, ne oziraje se ne na desno ne na levo. Nam je resna volja, pri katerih-si-bodi odnošajih brezobzirno zagovarjati narodni naš interes, a v tem boji trebamo duševne in gnotne podpore naroda. Kdor se torej strinja z našimi načeli, stopi hitro v naš krog.

Cena listu je:

za vse leto . gl. 6.—
za polu leta „ 3.—
za četrt leta „ 1.50

Uredništvo in upravništvo.

Našim volilcem!

V trdnem prepričanju, da bi zastopniki hrvatskega in slovenskega naroda zamogli v državnem zboru najizdatneje zastopati interese svojega naroda, ako bi bili zedinjeni v jedno samostojno, od nikogar odvisno parlamentarno skupino, trudili smo se zopet in zopet v ta namen, da se ustvari poseben klub vseh hrvatskih in slovenskih zastopnikov.

To se nam ni posrečilo. Sprožili smo tudi vprašanje, kako bi se dala vzdržati ona zveza, koja so svoječasno naznanili hrvatsko-slovenski zastopniki — člani kluba konservativcev — ali tako, da jej more biti član tudi tisti zastopnik, ki ni v klubu konservativcev.

Naši tovariši niso privolili v to.

Po takem nam ni ostalo drugega, nego da ustvarimo klub — če tudi maloštevilen —, da potrdimo tudi po

vnanji obliki jedinstvo naših mislij in naših teženj, da postopamo vsikdar dogovorno, nenavezani niti na voljo vlade, koje sistem in postopanje stá protivna interesom našega naroda, niti na odloke večin, koji zamorejo marsikrat zadušiti naše želje in zaprečiti vestno vršenje naših poslaniških dolžnosti.

Tako je prišlo, da smo ustanovili „klub neodvisnih hrvatskih in slovenskih zastopnikov“ ter smo to ustanovljenje naznanili predsedništvu poslanske zbornice in vsem klubom.

Naš program je nastopni: kazati vladi žalostno gospodarsko stanje dežela, koje zastopamo in navajati načine, kako bi se dalo popraviti; naglašati krivice, ki se dogajajo našemú národu, v nasprotstvu celo z obstoječimi zakoni, v vseh strokah javne uprave z ozirom na narodni jezik, ter zahtevati, da se vrše dotični zakoni; ne puščati nikdar iz vida državno pravo národa in kraljevine Hrvatske, ker smo prepričani, da bode še le tedaj popolnoma zagotovljen obstanek našega národa, ko se ožitvori to državno pravo.

Nadeli smo si tudi ime slovenskih zastopnikov, ne samo zato, ker je nekateri izmed nas izvolil tudi oni del našega naroda, ki se pripoznava k imenu slovenskemu, ampak tudi zato: da pokažemo, da težimo po onem jedinstvu Hrvatov in Slovencev, koje jedinstvo se naglašá mej njimi ob tolikih prilikah in toli pogosto; da dokažemo, kako da slovensko ime in vsi sladki spomini, ki so navezani nanje od davnih časov, nahajajo in bodo vsikdar nahajali dostojno mesto in spoštovanje tudi med onimi, koji so prepričani, da je najbolji način za stalno in trajno obrambo naše narodnosti in za pravi napredek v vseh strokah javnega življenja jedino v tem, da se v okvirju monarhije Habsburgov zedinijo vse slovensko-hrvatske dežele

na temelju zgodovinskega prava kraljestva hrvatskega, prirodnih zakonov in narodne volje.

Kot imeniten korak do tega bi smatrali že to, da se slovenske dežele združijo v jedno politiško-administrativno skupino, Slovenijo, ki je bila do nedavno jasen idejal vsem slovenskim zastopnikom in za koje so se izrekli Slovenci čestokrat in ob različnih priložnostih.

V smislu teh nazorov delovali bodemo neprenehoma, neumorno in odločno, in dobro došla nam bode vsaka stranka, ki nas bode podpirala v tem.

Smatramo za svojo dolžnost, objaviti to Vam, našim volilcem; Vi pa izrečete o svojem času svojo sodbo. Mi se uklonemo tej Vaši sodbi, naj bode že taka ali taka.

Domoljubnim pozdravom

Na Dunaju, 15. decembra 1892.

Juraj Biankini v. r., Niko Dapar v. r.,
Matko dr. Laginja v. r., Virgil Perić v. r.,
Vjekoslav Spinčić v. r.

Okoličani zahtevajte „meščansko šolo“!

Spisal Miloš K.
(Konec).

Poglejmo, kje danes čevlji žuli našega okoličana! Naš okoličan je bolj lahkoživen in vesel, nego so ostali Slovenci! Temu je vzrok, ker se mu je dobro godilo že zdavna. Zaslužek bil je lahek in denarja obilo; delal je pridno, a tudi rad dobro živel. A pri tem večina ni mislila na to, da si pomnoži imetje. Nastopila so leta suhih krav, in zemlja se je razdelila v neznatne parcele, tako, da le redko kje najdeš pravega kmeta. Danes je okoličan obdarovan le z ogromno družino in s tem prisiljen, resno premišljevat, kje preskrbi otrokom kruha. Naš okoličan je prisopel do zadnje stopinje in tuji

Približal se je prehitro čas odhoda našega s Pivke.

Istega dne, ko smo se namenili odriniti zopet v „belo“ Ljubljano, taval je naš Cvetko poparjen gori in doli.

Nikjer mu ni bilo obstanka.

Pride k meni, ko sem uprav pospravljaj svoje reči za odhod; kajti mislil sem si, prej ko pospraviš in si urediš, prej bodeš prost. „Imaš-li že vse v redu ljubi Cvetko“, rečem mu, pomenljivo ga pogledavši, „nocoj po noči odrinem.“

Poprosi me, naj mu storim uslugo, naj grem še enkrat z njim.

Ta je pa človek, dejal sem, ki ima srce na mestu. Kdo bi si bil mislil, da mu bode slovo tako težko, da mu bode tako britka ločitev! Drugi smo komaj čakali ure, kedaj poberemo svojo prtljago, pri njem pa je bilo ravno nasprotno.

Grem, dejal sem, dragi Cvetko s teboj, ker si mi ljub in drag; da le ne bodeš ob slovesu žaloval kakor pravi ona stara pesem:

„Solzne so ble obeh oči,
To vse ljubezem stri.“

element prodira dan za dnevom ter kupava boljše zemljo v obližji mesta. Našinci se pa umikajo. — Tržaški okoličani mogli bi biti res srečni, kolikor smemo srečno imenovati stanovalce blizo velicij mest. Ali čudo, v naši okolici dobiš premnogo konservativnih ljudij — konservativnih v slabem pomenu — ki se drže starega kopita, kakor kje tam v Kredi ob izvru mrzle Soče. Človek bi mislil in pričakoval, da okoličani napredujejo hitreje, — saj so bližje ognjišču kulture, nego oni, stanujoči v sredini dežele — in da radi posegajo po nje dobrotah: da namreč kar trumoma pošiljajo svoje otroke v srednje šole. In čeprav so, žalibog, le laške in nemške — a take so bile in so še večinomoma po vsej Sloveniji — bi pričakovali vendar od njih vsaj nekaj pošten odstotek srednješolcev in nekaj viših akademikov. — Bogu bodi potoženo, da je drugače: že pred 10 leti bi bili lahko vse okoličanske srednješolce našli na prste jedne roke, in še bi bil morda kak prst ostal — prazen.

To je istina, da je okoličan veliko zamudil v prejšnjih dneh, ko je bil pač v srečnejšem položaju mimo drugih — in tudi norodno nasprotje ni bilo še splavalo na vrh vode, saj v toliki meri ne. — Le pomislimo, da naši okoličani po nekod še celo danes ne poznajo vrednosti narodne šole; (drugače bi varovali boljše čisti značaj svojih šolskih zavodov. Ko bi naši ljudje od naobraženih Italijanov sprejeli toliko dobrega in koristnega, kolikor so pobrali smeti; ko bi znali varovati svoj slovenski značaj; ko bi svojo mladino varovali pred tujčevanjem: bi jim ne vsiljevali tako lahko laških razredov — saj sovražnik sili le skozi prhli in razpokani zid. S tem nočem žaliti ni posamičnikov, ni celih okrajev. Ali dokler ne spoznamo, da smo sami krivi, ne bode bolje. — Imamo še trdno narodne okraje; a kjer je še tako, gotovo je to zasluga posamičnih naobraženih mož, kateri kurijo, v nemajo, edinjijo in vzgajajo zveste narodnjake. — Nasprotno pa pomislite, kako zapuščeni

„Ti se vedno sališ“, reče mi potr, „vedno mi tožiš o tej nesrečni Pivki, jaz pa, po pravici bodi rečeno, nisem še užil tako srečnih in veselih ur, kakor uprav tu na Pivki. Spoznal sem nedolžno bitje, katero me ljubi, za katero sem pripravljen žrtovati vse, vse. Ne mudiva časa, pojva po slovo, vleče me! In šel sem z njim. Pri tacih slučajih je človek rad sam, a on me je hotel imeti za svedoka.“

Slovo bilo je kratko, a iskreno. Ne zabi me“, reče ona solzeč se. „Ohrani me v najboljšem spominu“, dé on! „Bodi mi zvesta in kmalu pride čas, ko se združiti srca najini!“ Poljub, ki sta si pritisnila na ustni, govoril je več, kakor najumetnejši govor. Približal se je čas odhoda našega, zapuščali smo vsi drugi z veseljem Pivške strmine in pečine, odpravljali so veseli proti „beli“ Ljubljani. Le naš Cvetko je molčal ves čas. Vaje so zanj imele vendar dokaj lepega!

Zdaj samotarim zopet. Cvetko mi je pisal potem, omenil tudi Francike svoje ter me povabil na ženitovanje, ki je bode praznoval v kratkem.

PODLISTEK.

Iz vojaškega življenja.

Spisal Rudolf Dolenc.

(Dalje in konec.)

Sklenili smo jednoglasno, da jo kar po tihu pobrišemo. Kakor sklenili, tako storili. Ob treh popoldne pripeljali smo se pevaje v vipavski trg. Izpregli smo v gostoljubni gostilni g. Uršiča, kjer se nam je postreglo rujno kapljico močnega Vipavca.

Ogledali smo si potem slavno hladišče „Pod skalo“ in druge v Vipavi nahajajoče so znamenitosti.

Le mrak opozoril nas je, da se nam ure stekajo. Vrnili smo se, dasi nekoliko pozno, a vendar srečno na Pivko. V kakih prostih urah zaleteli smo se tudi v gostilno „št. 59.“: tako smo navadno nazivali gostilno, kateri nismo vedeli drugega imena.

Če si hotel vdobiti kozarec dobrega vina, vdobil si ga v tej gostilnici. Sosebno naš prijatelj Cvetko je pogosto tja zahajal. Ni ga pa menda vleklo samo rujno vino, marveč tudi lepa mlada Francika,

ki se je vrtela po kuhinji liki vrtalka. Prijaznim in ljubeznjivim občevanjem se vsakojim pridobila si je največe spoštovanje vseh, tako, da smo komaj čakali, da je bilo dnevno delo pri kraju, da smo jo vdarili na št. 59, kjer nam je večer tako hitro minil. Naš Cvetko bil je ves srečen, ko je moral gledati ljubeznjivemu dekletu v vedri in smehljajoči se obraz, iz kojega je sijala sama zadovoljnost. Lepe modre oči, s katerimi so se njuni pogledi često vjemali, očarale so ga tako, da se mi je zdel najsrečnejši in najzadovoljnejši človek na svetu. Ker sem imel prijatelja Cvetkota res rad, privoščil se mu to nedolžno veselje in pridružil sem se njemu na ljubo sleherni večer.

Prijateljstvo njeno do njega spremenilo se je v pravo ljubezen.

Toraj po trudapolnih dnevih na Gabrku, zasijala je Cvetkotu našemú prava sreča in zadovoljnost.

Gotovo si ni želel sedaj zapustiti tužne Pivke. Pa osoda človeška je že taka: kadar misliš, da si na vrhuncu svoje sreče, izpiti ti je tudi kupico pelina.

so oni okraji, kjer ni veljaka mej njimi; zaostali so, da si bivajo pred mestnimi vrati.

Iz tega sledi, da zamore okoličan nastopiti pot do svitlobe le s pomočjo večega naobrazjenja.

A da to doseže, naj stopi na dan se svojo pravdo, in tirja naj zavestno in močato, kar se nima, a silno potrebuje, da zagotovi in zboljša prihodnost lastni mladini. Okoličan potrebuje, da se njega šole razširijo v čiste štirikazrednice. Na zgornjem Krašu in v mestu pa naj se odpro meščanski šoli 6—8 razredov. — V to meščansko šolo naj bi zahajali vsi odraščeni dečki, kateri so zvršili štirikazrednice. O koristi meščanskih šol za naše okoličane hočem pozneje pisati.

Zdaj preglejmo le sledeče: Italijani imajo šest in osemrazredne meščanske šole za dečke in deklice. Vi tega nimate! Oni imajo gimnazije in realke. Vi tega nimate! Oni imajo kupčijske in pomorske šole (scuola di nautica e commercio). Vi taciš šol niti ne poznate! Država je Italijanom ustanovila obrtnijsko šolo (industriale), a niti za mestne, niti za okoličanske Slovence se nihče ne zmeni. Italijani imajo vsega dovolj, njih mladina je bogato preskrbljena z vsem, a še so jim zdi, da ni hiša pokrita, oni zahtevajo univerzo; a mi v mestu prosjajmo še-le — eno razrednico. O britka ironija! Ali smo res slepi? —

Slovenski narod je po ogromni večini narod kmetovalcev. In to bi bila res njega sreča, ako bi le umel zemljo umno obdelovati. A s kmetijstvom sta tesno združena trgovina ali kupčija in obrtnija (industria); podpirati se vzajemno. Kakor se pa dozdeva, narod naš na deželi še vedno ne čuti potrebe višjega pouka, izvzemši morda le kmetijstvo. A še v tem napreduje le polagoma, ker le počasno uvideva korist umnega kmetijstva. Kar se dostaje naših rojakov o periferiji mest in po mestih samih, ki so ali že postali meščani ali pa prihajajo dan za dnevom z njimi v dotiko, je jasno, da njim je potreba še večja, da se jim razširi obsorje pouka in naobrazbe. Tukaj mora slovenski oče že spoznavati, da otroku treba več šolanja in da ne zadostujejo ona dva, tri, ali k večjemu štiri leta (kakor do sedaj), ako hoče priti do boljšega kruha, nego je usojen revnemu težaku. — Posebno velja to za eminentno kupčijsko mesto, kakor je Trst, a tudi za okolico, kjer ginevajo stara posestva in je mladina prisiljena iskati si zaslužka v mestu ali drugod. — Za naše okoličane in mestne Slovence nastalo je silno važno vprašanje, kako preskrbeti slovenskim otrokom obširnejega in temeljitejšega pouka. In morda je res med drugimi tudi ta vzrok, zakaj naši okoličani tako brezobzirno svoje otroke pošiljajo v italijanske razrede, ker dobro vedo, da se slovenskimi razredi je kmalu pri kraju ter da je deček prisiljen ustaviti so sredi pota, ali pa prestopiti v višji italijanski razred in to v dobi, ko bi se najložeje učil. Ako bi imeli v okolici osemrazrednice ali vsaj šestrazrednice, gotovo ne bi nam odpadlo toliko otrok.

Kakor sem omenil gor, sklene se glavni podstavni pouk s četrtem razredom. Ako se je tvarina porazdelila primerno in čas primerno porabil, se otrok nauči tudi najpotrebniša opravilna pisma za domačo rabo. — Dostokrat pa še tega ne.

Da se pa nauk s 4. razredom ne sklene primerno, posnemamo že iz tega, da je otrok prisiljen zahajati v nadaljevalni tečaj ali nedeljsko ali večerno šolo. — Tu sprevidimo, da je otroku treba še nekaj, kar ni imel prilike naučiti se v štirikazrednici. O tem ne treba dolgo pomišljati. Posebno oni stariši, kateri imajo opravila bodi-si z rokodelstvom ali s kupčijo, privoščili bodo radi svojim otrokom več pouka, nego so si ga nabrali sami v nižjih razredih.

Poglejmo razne obrti.

Kamnosek (štancar) mora vsak kos kamna, ako ga hoče izdelati pravilno, prej

koliko računov, kakor sem jih napravil po svoji najboljši vednosti in vesti.

Nadejam se, da se prepričate, da v svojem denšnjem govoru ne bodem razpravljaj o državnem pravu, kajti sleherni dan čujemo tožbe, da se preveč govori o državnem pravu. Skušal bodem govoriti jedenkrat prav za prav o državnem pravu (Živahna veselost mej somišljeniki).

Gospôda moja! Ako si ogledamo razna sodna poslopja po Primorskem — omenim naj le poslopja, v katerem sta nastanjena okrajno sodišče in okrajno glavarstvo, in poleg tega še občinski urad v Pulji, ter poslopja v Poreču, kjer je nameščena okrajna oblast, tista slovita okrajna oblast — moramo reči: Bog nas obvari nevarnosti kolerne epidemije, kakor smo že imeli deloma; najprvo, kar bi morala vlada odrediti v tem slučaju na Primorskem, bilo bi to, da zapre ti dve poslopji. To so prava ognjišča za nalezljive bolezni.

In če pomislimo na dalje na pomankljivosti različnih občil, na železnice, ki bi se dale zgraditi prav v ceno, na pomankljivost vodnih zgradb in marsikaj družega na Primorskem, priti bi morali do menenja — tembolj, ako bi bili ptujci —, da se Avstrija v teh deželah ne čuti doma, da je smatra kot nekako pribojevano pokrajino; ter da bode o teh deželah pri prvi ugodni priliki morda izpregovoriti kako drugo, poslednjo besedo.

Kdor je le kedaj prepotoval Istro, če tudi le po sloviti izključljivo strateški in izključljivo neekonomski železnici Divča-Pulj (Veselost), uveril se je, da, ako sploh imamo v Avstriji pokrajine, za katere bi morali v obilni meri skrbeti z ozirom na vodne zgradbe, je mej njimi Primorska, in v prvi vrsti Istra. Sedaj pa pogledite državni proračun ministerstva za notranje zadeve, poglavje 7., stran 81., in tam najdete, da od onih 3 milijonov in nekoliko stotisočev goldinarjev, koje izda država za vodne zgradbe, ne odpade niti vinar za Iatro, Trst, Gorico in Gradiško, da nisem jaz nekaj malega vanj postavil. Jas sam sem moral nekaj potakniti v proračun, namreč dve veliki modri nišli (Veselost), kajti la na ti dve deželi se ni mislilo čisto nič. Jas se seveda, z ozirom na skrajšano razpravo, koje imamo pred seboj, ne morem baviti podrobno s posamičnimi postavkami in uradnimi področji, ampak omejiti se moram na splošno. V tem pogledu pa moram pripomniti, da nam, kadar-koli se oglasimo s kako pritožbo, bodisi iz Primorske ali iz Dalmacije, veikdar ugovarjajo: Vi ste popolnoma pasivna dežela in zahvaliti morate ljubega Boga, da ste sestavni del tako mogočne države, sicer bi poginili lakote; in kar potroši država za Primorsko, vsakojake vpeljave in sploh vse, kar sega preko neobhodno potrebne pri javni upravi, so same čiste žrtve, koje doprinaša država za dotično deželo.

Primorska in državni proračun.

Govor drž. poslanca dra. Laginje v seji poslanske zbornice dne 15. decembra 1892.

Visoka zbornica! Meni je zelo težavno poseči zopet danes v raspravo, in sicer neposredno po govorniku (Posl. Šukljeju. Op. ur.), o katerem vemo, da je celó mojster, učitelj nemškega jezika. Jas nisem bil v svojem življenju, ako hočemo govoriti pravilno, niti učenec nemškega jezika. Prosim torej potrpljenja z Vaše strani, ako nekoliko bolj počasno in po prevodilnem uradu svojega razuma navedem nekatere in sicer zelo tehtne točke z ozirom na denšnji predmet dnevnega reda.

Gospôda moja! Danes stojimo pred vprašanjem, ali naj vsprejmemo skupni proračun, bodisi tudi samo za kratko dobo — o tem pa se nočem prepirati, ali za dva ali za tri mesece — ali pa naj ga odklonemo. Lehko sodite sami, s kakimi čutili stojimo pred tem vprašanjem mi primorski Slovani, in Primorska sploh. Pri denšnjem glasovanju Vam podamo priliko, da se izrečete o tem morda brez nas.

Dvojna je smer ali pot, po kateri moramo soditi in oceniti delovanje državne vlade z ozirom na vso državo in posamične dežele. Presoditi nam je namreč ekonomski, gospodarski vprašanja, kakor jih pretresa in izvršuje vlada z ozirom na nas in vso državo; potem duševne vepehe, intelektualne (umstvene) potrebe naroda, namreč vprašanje, kako postopa vlada gledé na te. Ker pa je smatrati, ako vsprejmemo proračun, da s tem pritrjujemo vladi, obstoječemu vladnemu sistemu, ali da odobrujemo povsem nje postopanje; in če ga ne vsprejmemo, da izrečemo s tem vladi saj rahlo grajo, če že ne neodobravanje, je potrebno po mojem menenju, stvar presoditi natančneje, da prepredimo, da ne planejo na nas tisti, ki so navajeni, iskati pri nas le strast in nič družega.

Kakor rečeno, skušal bodem, izreči nekoliko splošnih opomb, nekoliko pojasniti delovanje vseh naših vladnih organov, kolikor se tiče Primorske. Navel bodem le dejstva, kolikor so znana meni, in ne-

trd, kakor skalovje, na kojem živi. Italijanstvu pa in njegovemu lažiliberalstvu odklenkalo je v Istri na vekomaj. Selo se probuja za selom, občina za občino, a na razvalinah zapravljenosti, prevare in tlačenja zida istrski Slovan pošteni svoj dom, v kojem hoče biti svoj gospodar.

To je delo narodnega svečenstva, narodne inteligencije. Kjerkoli je prišlo do prebujenja, povsod je prej dobri duševni pastir zbral svoje ovčice okoli sebe in jim lomil kruh večne Resnice, a ko so Istrani spoznali svoje dolžnosti, zahtevali so in zahtevajo svoje pravice. To, kar je zdaj v Istri, postalo je po veliki večini le po požrtvovalnem svečenstvu. Kdor tedaj sodi sedanje narodno stanje v Istri, sodi na prvem mestu delo katoliškega svečenstva.

In vendar je vse to obsodil g. dr. Mahnič in proglasil, da se širi po Istri husizem. Mi smo to zaničevanjem ignorovali.

Zdaj pa vdobimo nov list, pri kojem nastopi proti nam — kakor se čuje — v boj „liga“...

Ako je res tako, čujte toroj vsi Vi, ki bodete izdajali list in vsi ligaši, da se Vas ne bojimo! Navajeni smo že kakor hujdaci „na“ kolac i konopac“. Niti proti Vam in Vašim ligašem ne vržemo orožja za plot, nego Vam i Vašim ligašem nasproti stali bodo pošteni narodni hajdaci v svečeniški obleki. Borili se bodemo svečenik proti svečeniku. Vi s svojimi zvitimi sofistami, mi s pošteno resnico. Prva številka novega lista bo „Vidov dan“, a na „Vidov danak, hajdučki sastanak“. Ele hajdaci na okup, da si izaberemo harambašu!

Tri popa hajduka.

Dostavek uredništva. Da-si nam je ta izjava v veliko zadoščenje, ker nam kaže, da duhovniki-mučeniki drugače sodijo o sedanjem položaju našem, nego — rečimo, kje drugje, vendar bi jo ne bili priobčili iz razlogov, ki leže na dlani, da niso dotični gospodje tega zahtevali toli kategorično.

Iz Zagreba se nam poroča: Dne 10. decembra slavila je „jugoslovanska akademija“ svojo 25-letnico. Vladika Štrossmayer, kateri je hrvaškemu narodu pomogel do vseučilišča in mu ustvaril akademijo, podal je s tem narodu močno in vspešno orožje za vse bodoče političke boje. — V prvem četrtoletji imela je akademija 117 uđov, in sicer: 46 Hrvatov, 15 Srbov, 7 Slovencev, 3 Bolgare, 20 Čehov, 15 Rusov, 4 Poljake. Tujcev bilo je 7, (4 Nemci, 2 Francoza in 1 Talijan.) V tem času je izdala akademija 241 knjig. Organ akademije je „Rad“. (Izdano 122 knjig.) V obče je izdala akademija v tem času do 600 znanstvenih razprav. Posebno bogata je akademijaska biblioteka, „in slavici“ gotovo najbogatejša na slovanskem jugu. Ta knjižnica ima zbirko rokopisov s 1100 kodeksi in več kot 30.000 izvornih listin. Galerija slik ima 309 slik, nekoliko kipov in 30 kartonov.

Ko je akademija začela delovati (l. 1866.) imela je imetka 200.720 gld. V 25 letih je ta kapital narasel do 397.763 gld. Vrednost hiš, ki jih ima akademija, znaša brez zemljišča, na katerem so zidane, 300.000 gld.

Prihod akademije bil je l. 1867 gld. 7.856. Leta 1891. pa 20.848 gld. — Od leta 1867—1891 izdala je akad. 395.310 gld. 59 1/2 nvč.

Prejšnja leta je dobivala akademija do 2000 gld. podpore od dežele. Sedanja madžaronska vlada ne da nič. To jo posebno karakterizira.

Duša in prvi voditelj akademije od začetka do zdaj je kanonik dr. Rački. Sedanji predsednik je umirovljeni realni direktor Torbar (duhovnik). Tudi bibliotekar Tkalčič je duhovnik. To je na Hrvaškem posebno utešljivo in veselo znamenje, da duhovniki in posvetnjaki zložno delajo na literarnem polju sploh. Tu ni nikjer tiste ledeno-pogubne sape fanatizma znanih gospodov in njihovih famulusov in satelitov-ligašev. Ko bi

Različne vesti.

Imenovauja. V področji višjega sodišča tržaškega so imenovani za avskultante nastopni pravni praktikanti: Viktor Devetak, Rudolf baron Farfaglia in Anton Antončič. Sodimo, da se je pri teh imenovanjih vendar-le nekoliko poštevvalo poznanje jezika.

Umrl je večeraj zjutraj znani inženier tržaški, August Strudthoff. Svojedobno je bil Strudthoff poslanec prvemu okraju okoličanskemu, izvoljen seveda po nasprotni stranki. Pogreb bode jutri ob 11. uri predpoludne.

Iz „srca Istre“ prejeli smo od treh duhovnikov nastopni dopis: Sovražnik naš skušal je najhujše in najpodlejšje orodje, da zapelje neukega kmeta na pot brezverstva, nemoralnosti in izdajalstva. S takim bilo bi mu lahko gospodariti. Toda ni šlo, ker med narod prišli so dobri voditelji in zdaj je borni kopač

Slovenci imeli svojo akademijo, gotovo bi jej znani „filozof“ ne bil naklonjen.

Skoro bude 2 leti, kar zagrebška nadškofija nima svojega pastirja. Kdo je kriv? — Osebe, katero bi Madžari hoteli in kateri bi madžarska ideja bila na srci, neče sv. Stolica; nadškofa, ki bi bil pravi pastir svoje črede in hrvaške matere sin, nečejo Madžari. Žalostno, ali je tako!

Deželni zbor se je že zbral na kratko zborovnje. Sedaj se še največ dela v odborih, v plenumu malo brez posebnega pomena. Poslanec dr. Frank je interpeliral bana zavoljo Josipovićeve izjave, zakaj ja dal domisijo. Ban je odgovoril, da to ni bilo v službenem oddelku „Narodnih Novin“ in za to vlada ni odgovorna. Ko pride proračun na dnevni red, nadejati se je od opozicije ostrih napadov, ki pa bodo vsi pravični za pravične, samo za mameluke ne.

Skupni pastirski list nadškofov in škofov avstrijskih o priliki škofovske petdesetletnice sv. Očeta Leona XIII. pozdravlja navdušenimi besedami to priliko, ko more z nova pred vsem svetom v dejanji pokazati katoliško edinstvo. Pastirski list naglašja, kako je Odršenik poveril dvanajsterim apostolom apostolsko službo, da z nje pomočjo vlada cerkev svojo. Vse kar je Kristus storil in trpel, storil je za svojo cerkev. Zato pa ona ne stoji na majajočih se tleh, ampak na skali, katero je Bog postavil za podlago njene trdnosti. Vзвиšen je bil trenotek, ko je Odršenik izročil ključne nebeskega kraljestva — sv. Petru. S tem je postala papeška stolica temeljni in vogelni kamen vse edinstvi in neminljivosti cerkvene. Bog sam je prevzel poročstvo naše, da se ta temeljni kamen ne omaje nikdar. Izvoličar je poslal svoje apostole, da uče in krščujejo vse narode. — Pastirski list vzklika: Tjekaj na naslednika sv. Petra, na Leona XIII. obrnimo svoje oči in veselo se pripravimo na slavnostni dan njegovega jubileja! Potem opominja vernike, da kažejo svojo pokorščino s tem, da dajo prostovoljno svoje darove. V tem se bode razodevala vzišenost katoliškega mišljenja, ako v nadnaravni detinski udanosti poklanja svoje darove. Milost božja s vami vsemi!

Družbi sv. Cirila in Metoda donaja svojih darov zadnji čas zlasti slovensko ženstvo prav kakor bi tekmovalo med seboj v ljubezni do naše dece. Odlikujejo se samoumevno najbolj domoljubkinje bele Ljubljane. Blagorodna g. Murnikova je poleg že sadnji izkazanih 500 glđ. doposlala sedaj še 200 glđ., v vsem torej 700 glđ., kot donesek Šenklaško-Frandišanske ženske podružnice. Obilen je bil zadnji dar rodoljubkinj iz starodavnega Kranja; danes pa istotako hvaležno objavljamo požrtvovalni donesek Sežanske ženske podružnice na Primorskem: blagajničarica, blag. g. M. Mahorčičeva nam je namreč vročila 228 glđ. Prav tako nas je razveselila doposlana prvomestnice Idrijske ženske podružnice, blag. g. Dragotine Lapajnetove, v znesku 180 glđ. Ko se pa vspevate tako vro Notranjska in Gorenjska, ne zaostaja Dolenjska: ker prva Belokranjska ženska podružnica v Črnomlju je postala pokroviteljica pošiljajoč nam 105 glđ. prostovoljnih darov svojih družabnic. — Pivška podružnica, s sedežem v št. Petru, je zlasti pri veselnicah nabrala 100 glđ. in zato vsled svoje želje vpisana bila med podružnice-pokroviteljice. Postal je pokrovitelj primarij v deželni bolnici, g. dr. Vinko Gregorič, ki nam je povodom veselega dogodka izročil 200 kron v zlatu. Zlatih 200 kron so darovali državni poslanci — in sicer po edno XX-krono vsak — p. n. gg. Klun, Vošnjak, grof Alfred Coronini, Povše-Pfeifer, dr. Ferjančič, Žl. Globočnik, dr. Gregorec, Kušar in Robič. — Koroški rodoljubi, ki so za-

klicali Slovenstvo k daru prvih kron, navdušujejo nas ne le z besedo, tudi z izgledom: prvih 100 kron nam je namreč došlo od 5 koroških rodoljubov. — Prvo XX-krono sta darovala nadalje š. g. deželni arhivar Anton Kobljar in sl. društvo „Triglav“ v Gradci mesto venca na rakev slovenskega vojaškega pisatelja, majorja Andreja Komelja pl. Sočebrianskega. G. pravnik Josip Lazar je nabral in poslal 14 gold. 80 kr.; 9 glđ. 70 kr. so zložili pri obnem zboru Zagorske podružnice večinoma revni premogarji, ki imajo žuljave roke, a dobro srce, goreče za brate na meji; 5 glđ. 10 kr. pa so darovali Trboveljski in Litijski gostje pri zabavnem večeru Šmartinskih tamburašev v Zagorju. Č. g. Josip Drdlik, kapelan v Tinjah na Koroškem, je poslal 6 glđ., g. Dragotin Zupančič pa dar vesele družbe v gostilni g. Arka v Ribnici 6 glđ. G. brata naših darovalek družbine prve zlate XX-krone, na Dunaji bivajočih sestri Rebekovih, polagata na domovinski altar 6 glđ.: in sicer prvi kot igralec „Podčavenski“ svoj prvi honorar iz novega gledišča 3 glđ.; drugi — mojster ključavničar — stavo ob Sokolskem streljanju, tudi 3 gold. Prijateljska družba, zbrana Martinov večer v Podgradu v Istri, je zložila 5 glđ.; š. g. župan iz Brezovice na Primorskem, Ivan Benedik, daruje 2 gold., g. J. J. iz Materije 50 kr. Zadnje te 3 darove je z doneskom Podgrajske podružnice in 1 glđ., nabranem pri podružničnem zborovanju, družbi poslal blagajnik, g. Jos. Volk.

Vsem skupaj in vsakemu posebej, Vam čast. darovalkam in darovalcem, priskrben zahvala. Poseben ponos pa ste nam danes Vi, darežljivi gg. državni poslanci. Darovi poslancev našega ljudstva so nam namreč zanesljiv izraz menjenja slovenskega naroda.

Vodstvo družbe sv. Cirila in Metoda. Za družbo sv. Cirila in Metoda nabrali so udje „Del. pod. društva“ v nedeljo 50 novč. — O. vdobil za en oegar 1 glđ. — Slučajni kartavci v gostilni „pri veselem Kranju“ 47 kr.

Božičnica otroškega vrta pri sv. Jakobu, katero je pridedila Ženska podružnica, praznovala se je kaj sijajno preteklo nedeljo v prostorih Slovenske čitalnice. Prostori niso mogli sprejeti vsega došlega občinstva. Po sporedu nastopil je prvi g. M. Kamušič, voditelj otroških vrtov, in v jedrnatem a lahko umevnem govoru nam je pojasnil vrednost in potrebo otroških vrtov posebnob jezikovnih mejah Slovenije. Naše matere so imele priliko čuti spomina vredne nauke: kako je treba deco varovati zdravja, in kako skrbeti, da ostanejo nedolžna. Kazal nam je senone strani krive vzgoje, ter postavil dobro urejeni zdravi otroški vrt kot najprimernišo svetetje nedolžni mladini. — Vsaka mati, ko vprvo prekriža svojega dojenca, naj bi v srcu zapisegla, da ga hoče vzgojiti Bogu in narodu. Gospodu voditelju smo hvaležni za te tako koristne nauke. Njega besede „da krščansko, dobro vzgojene matere in žene so podlaga srečnemu družinskemu življenju“, so nam pokazale pot, kako moramo vzgajati svoje hčerke.

Ko je govornik razložil otrokom božično drevo, velil jim je moliti „Gospodovo molitev“ preljubemu Jezusu ter jo darovati vsem dobrotnikom naše družbe.

Po govoru navnateljevem jel se je vršiti občirni vapored in to tako lepo in ganljivo, da smemo reči, da je letošnja „božičnica“ nadkrilila vse prednice v vsakem pogledu. O nastopanju otročičev spregovorimo nekoliko prihodnjič, ker nam danes ni mogoče radi nedostatnosti prostora.

Za „božičnico“ so nadalje darovali: ga. Stoka 5 glđ., g. prof. Spinčič in dr. Laginja 5 glđ., g. prof. Mandič 1 glđ., g. prof. Macher iz Kotora 2 glđ., g. A. M. 1 glđ., g. A. P. 1 glđ., N. N. 50, ga. Gulič 1 glđ., ga. Kranjc 1 glđ., g. Ribarič 1 glđ., ga. Klemenc 5 duc. robev in 5

tricot-jopic, ga. Marija Hrovatin 12 majje, g. A. L. nabrala nadalje 9 glđ. Darovali so: š. g. V. Počivalnik iz Brezovice 3 gl. 30 kr., š. g. Cotelj iz Kanfanara 2 glđ. 20 kr., š. g. A. N. s Kontovela 2 glđ., ga. M. P.—z iz Trebč 1 glđ., ga. I. Č.—k s Proseka 50 kr. Po g. A. L. še 2 glđ. Darovale so: ga. Karlina Ipavic 1 glđ. in ga. Eliza Tance 1 glđ.

Božičnici. „Božičnica“ v otroškem vrtu podružnice družbe sv. Cirila in Metoda na Greti boče jutri ob 4. uri popoldne; „božičnica“ v otroškem vrtu rojanskem pa v petek ob 4. uri popoldne. Stariši otročičev in dobrotniki naših zavodov sploh vabljeni so najudaneje, da blagoizvole se udeležiti teh „božičnic.“

Blagotvorno delovanje ženske podružnice družbe sv. Cirila in Metoda. Slovenski obrtnik nam piše: Žal, da se nisem mogel udeležiti „božičnice“ v slovanski čitalnici tržaški, kajti bilo je, kakor čujem, prav lepo. A tudi jaz sem se veselil prav priskrbeno, videč trume slovenskih starišev in otrok, ki so bile na potu v Slovansko čitalnico. Mnogo mnogo mnogo sem jih videl, bitečih k lepi slavnosti, prirejeni po slovanski požrtvovalnosti in po milosrdji, koje goji plemenita naša šolaka družba, odnosno nje ženska podružnica tržaška. In tudi domov se vračajoče opazoval sem te trume. Čital si priskrbeno zadovoljnost na resnih obrazih starišev, a rajsko veselje na žarnem licu nedolžnih otročičev, nosečih vsak svojo „butaro“. Kdo ne bi slavo pel divni naši družbi na takom blagotvornem delovanju, kdo ne bi bil od srca hvaležen onim požrtvovalnim rodbinam — v prvi vrsti Kalistrovi in Trudnovi —, ki so pripomogle, da je bilo možno tako lepo obdariti našo revno slovensko deco! Tako je prav: pomagajmo si drug drugemu, podpirajmo družbo, da bode mogla najvpešneje izvrševati svojo plemenito, svojo kulturno nalogo.

Zabavni večer ali jour-fixe Slovanske čitalnice v Trstu preteklo soboto se je obnesel precej dobro, dasi je bil že dvakrat preložen in je bilo isti dan lepo vreme, ki je zvalilo tega ali onega v okolico. Čital je isti večer, kakor smo že naznanili, g. prof. Karol Glaser o Simonu Gregorčiču, t. j. o njegovih poezijah. Ker nam je veleučeni g. profesor izročil dotično svoje berilo v porabo, priobčimo je po novem letu v našem podlistku, prepuščajoč sodbo o taistem cenjenim čitateljem svojim. Po berilu igrala je gospica Bogomila Valenčičeva na citrah, spremljevana z gosli po g. prof. Glaserju; potem je svirala brez spremljevanja nekoliko komadov, katerim se je navzoče občinstvo odzvalo z živahnim ploskanjem. Za njo so nastopili gg. pevci ter nam zapeli nekoliko zborov. In pozneje, ko se je pričela takoimenovana prosta zabava, oglasili so se tudi govorniki. Prvi je nazdravil g. prof. dr. Glaser „složnosti hrvatske in slovenske žurnalistike tržaške“, želeč, da bi takana složnost zavlada la med ostalim časopisjem slovenskim. Zahvalujoč se na tej napitnici, omenjal je g. Fran Podgornik, urednik „Slovanskega Sveta“ prežalostnih prizorov na polji slovenskega časnikarstva v Ljubljani, pri čemer je padla marsikatera pikra opomnja na — desni in levi breg Ljubljance. Opravičenim besedam govornikovim je dodal podlistkarski naš Ahasver, g. Prostoslav Kretanov, nekoliko pojasnil in stvarnih popravkov, rekoč: „Ljubljančani ne zaslužijo zgolj naše graje, temveč oni so vredni in našega pomilovanja, kajti dočim so se po svoji krivdi ugreznili v močvirje narodne mlačnosti, zagnil jim je tuji duh solnce zlate svobode s temnim oblakom nestrpnosti, kateri jih konečno i zadušil, ako njim ne priskočimo na pomoč mi, ki stojimo zunaj ljubljanskega meglišča ter bistrim pogledom spoznavamo prenevarni položaj Slovenstva v njega osrčji. Prej je zubelj narodne zavesti in domovinske ljubezni plapolal v središču

Slovenije, ter od ondot ogrevval vso domovino, zdaj pa gori ogenj rodoljubnega navdušenja ob njenih mejah. Dolžnost obmejnega časopisja je torej, da bodri, navdušuje in podpira sodruge svoje v glavnem taborju, da ne omagajo v borbi za uzore svobode, omike in prosvete.

Vzuešeno odobravanje pritrdjevalo je temu opominu, katerega so razni gospodje, ki so bili v poslednji dobi v Ljubljani, osvetlili s primernimi opazkami, nabranimi na licu mesta po svojih izkustvih...

Na sledovale so še druge, več ali manje šaljive napitnice in razšli smo se s presrčno željo, da bi se zbirali pogosteje na jednake zabavne večere, kajti sicer se skisamo še mi tu na obalih sinje Adrije. Da se vidimo torej v kratkem!

Volitev župana in starešinstva v Pomjanu imela se je vršiti v soboto dne 17. t. m. V ta namen je prišel v Pomjan sam gospod e. kr. okrajni glavar koperski in tudi novoizvoljeni narodni zastopniki došli so polnoštevilno v volilno sobano. Izostala je pa italijanska stranka. Došli so sicer ti čudaki v Pomjan, a k volitvi niso hoteli. To kaže, kako smešna, kako malenkostna je postala italijanska stranka — najbolji dokaz nje moralnega propadanja. In kaj so dosegli s tem? Preprečili so, ali prav za prav odmaknili so volitev župana in starešinstva za celih sedem dni, a sebi naklonili denarne globe, ki ne izostanejo. Kajti g. komisar Petris je moral na ukaz okrajnega glavarja še isto popoldne razposlati pozivnice k novi volitvi, ki bode v petek, 23. dan tega meseca. To izvijanje lahonške stranke jo smešno in značilno zajedno: kar ne gre naravnim pötēm, hoteli bi izsiliti ne glede na obstoječe zakone. Zelo radovedni smo, kako jo ukrenejo prihodnji petek, kajti gospod okrajni glavar jih je primernim naplasom opozoril na neizogibne posledice njih postopanju. — Naše narodne zastopnike pa opozarjamo še jednokrat, naj bodo trdni in neizprosni nasproti vsem prilizovanjem, s kojimi so jih obletavali in mamili nasprotniki že na dan prve volitve. „Kar je pisano je pisano“! je vskliknil dne 17. t. m. v Pomjanu pamenten možak naše stranke. Vsi mi navzoči smo se radovali na taki odločnosti — — — — — tako bodi!

Radi političkega pregreška dejali so predvčeranjim po noči v zapor nekega Rugiero Bernardina in pa komija Cesarja Cengia, službujočega pri očetu imenovanega. Predsinočnjim je bila stroga hišna preiskava v stanovanjih vseh teh gospodov in se je nadeljevala večeraj ves dan. Vsepeh teh preiskav je bil tak, da so potem zaprli še Bernardinija starejšega in pa poslovodjo njegovega, Josipa Černeteta. Morda je ta dogodek v zvezi s okolnostjo, da je bila večeraj desetletnica Obedankove smrti.

Volilo cesarju. Dne 8 junija t. l. v Mlaki, okraja Kamniškega, umrl Matija Stebe zapustil je cesarju znesek 10 glđ. Cesar je milostno vsprejel to volilo.

Iz Nabrežine se nam piše: Na sv. Božič pelo boče pri slovenski sveti maši pevako društvo „Nabrežina“ v strogo Cecilianskem duhu. Gledé na to, da ima društvo to mnogo starih izvežbanih pevcev in da se tudi začetniki izredno marljivo — vsa čast in hvala jim! — urijo v petju, smo že danes uverjeni o sijajnem vsepuh tudi na polji cerkvenega petja.

Pele se bodo te skladbe: R. Burgarell: Missa s. Jacobi; Graduale: Jesus natus est nobis; Offertorium: A. Foerster: Jesu, redemptor omnium; H. Vollmar: Tantum ergo in A. Foerster: Te Deum. — Maša boče ob 10. uri pod.

Slovenske skladbe. Ker imam v zalogi še nekaj iztisov „Slov. pesmij za mešan zbor. Op. 7“, naznanjam, da bi jih oddal po znižani ceni 50 kr. — Ob enem prosim vse tiste gospode, ki mi še kaj dolžujejo za prejeete zvezke, naj bi blagovolili čim prej doposlati mi dotične zneske. — H. Volarič, učitelj v Devinu na Goriškem.

